ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 99, Aralık 2019, s. 66-80

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.37832>

Yayın Geliř Tarihi / Article Arrival Date
26.09.2019

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.12.2019

Doç. Dr. Meltem DÜZBASTILAR

Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Eğitimi
Anabilim Dalı
meltemerol78@yahoo.com

İrem KARSLI

Rize Der pazarı Adem Özdemir Anadolu Lisesi

GÜZEL SANATLAR LİSELERİ MÜZİK BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN BİREYSEL SES EĞİTİMİ DERSİNE YÖNELİK MOTİVASYON DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Öz

Bu araştırmanın amacı, Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümü öğrencilerinin Bireysel Ses Eğitimi dersine yönelik motivasyon düzeylerini incelemektir. Araştırmada, nicel araştırma yöntemlerinden birisi olan survey (tarama) yöntemi kullanılmıştır. Araştırma için veri toplama aracı olarak öğrencilerin demografik değişkenlerinin bulunduğu “Kişisel Bilgiler Formu”, ile “Bireysel Ses Eğitimi Dersi Motivasyon Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada çalışma grubu olarak Doğu Karadeniz Bölgesinde yer alan Rize, Trabzon, Giresun ve Ordu Güzel Sanatlar Liselerinin Müzik bölümlerinde Bireysel Ses Eğitimi dersi alan 10. ve 12. sınıflarında öğrenim gören toplam 163 öğrenci seçilmiştir. Ayrıca araştırmada elde edilen verilerin analizinde yaygın olarak kullanılan bir paket programı kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon düzeyleri orta seviyede bulunmuştur. Ayrıca öğrencilerin, bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanlarıyla, bireysel ses eğitimi dersine çalışmaya ayrılan haftalık zaman dilimi ve bireysel ses eğitimi dersine çalışmaya motive eden unsur değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Güzel Sanatlar Lisesi, Bireysel Ses Eğitimi, Motivasyon

INVESTIGATION OF MOTIVATIONLEVELS OF FINE ARTS HIGH SCHOOL MUSIC DEPARTMENT STUDENTS' INDIVIDUAL VOICE TRAINING LESSON

Abstract

The aim of this study is to examine the motivation levels of the students of Music Department of Fine Arts High School. The survey method, which is one of the descriptive research methods, was used in the study. Two tools were used as data collection tool for research. One of these is "The Personal Information Form" where the students have demographic variables and the other is "The Individual Audio Education Lesson Motivation Scale". In the study, 163 students who were studying in the 10th and 12th grades who took Individual Voice Training lessons in the Music Departments of Rize, Trabzon, Giresun and Ordu Fine Arts High Schools in Eastern Black Sea Region were selected as the study group. In addition, a commonly used packet program was used in the analysis of the data obtained in there search. As a result of there search, the students' motivation levels for the individual voice education lesson were found to be at an intermediate level. In addition, the students' motivation scores for the individual voice training lesson, the individual time periodal located to study the individual voice training lesson and motivating factors to work in the individual voice training lesson were found to be significant differences.

Keywords: Fine Arts High School, Individual Voice Training, Motivation.

1. GİRİŞ

Ses, insan hayatında konuşmak ve müzik yapmak gibi çok önemli bir yere sahiptir. Müzik yapmak için kullanılan tüm araçların tek başına oluşturamadığı renklerin hepsini kapsayan insan sesi, dilin de yapmış olduğu katkıyla birlikte etkisini arttırmış, kendine has teknik ve yöntemleriyle de, müzik yapmak için kullanılan araçların yanında o çok değerli yerini almıştır (Egüz,1991). İnsanın doğumuyla birlikte başlayan, sürekli kullandığı ve kendini ifade etmede en çok ihtiyaç duyduğu şey sesidir.

İnsan sesi, sadece iletişim kurmak için kullanılan bir araç olmadığı gibi bunun daha da ötesinde bir anlam içerir. Ses, yalnız konuşmak için değil şarkı söylemek için de kullanılır. Şarkı söyleme yeteneği doğuştan gelmesine rağmen sesin eğitilmesi, müzik eğitiminin zor ve oldukça ustalık gerektiren alanlarından birisidir. İnsan, muhteşem bir çalgıyla dünyaya gelmiştir. Bu çalgının kalitesine, şarkı söyleyen kişinin beden ve ruh sağlığı, ses eğitimi ile kazandığı teknik beceriler doğrudan etki etmektedir (Helvacı, 2017). Bu anlamda, insanın kendi bedeninde taşıdığı bu mükemmel çalgıyı en iyi şekilde kullanmanın ve geliştirmenin yolu, düzenli ve sistematik bir şekilde ve alanında yetkin öğretmenlerden alacağı ses eğitimiyle olacaktır.

Birol'a (2003) göre ise ses eğitimi; bireylerin konuşma ve şarkı söyleme becerilerinde gırtlığın doğallığını ve sağlığını koruyarak ve bunun yanında söylenen eserin dil ve müzikal yapısını koruyarak, olumlu değişiklikler oluşturma sürecidir. Bireysel ses eğitimi dersi, bireysel

olarak uygulanan bir eğitim öğretim süreciyle gerçekleştirilir. Ders kapsamını; nefes tekniklerini uygulama, sesini tanıyıp doğru ve etkili kullanma, Türkçeyi doğru olarak kullanma, ses eğitimi tekniklerine göre halk türkülerimizin, okul şarkılarının, Türk ve dünya müziğinden oluşan eserlerin seslendirilmesi oluşturur. Bu eğitim ve öğretim esnasında öğrenci ve öğretmen arasında bilgi alışverişi sağlanır. Öğrencilerin bedensel ve ruhsal durumları göz önünde bulundurularak ders akışının sağlanması önemlidir. Öğrenciyi derse çekebilmek açısından öğrenciye güven ve bulunduğu düzeye önem verme, öğrenciyi rahatlatıp heyecanını yenmesine yardımcı olma, öğrenciye hedeflerini belirlemesinde ve dersi sevmesinde yardım edebilmek önemlidir. Öğrenciye çabalarının farkında olduğu hissettirilmeli ve eksik olduğu yerlerde yardımcı olunmalıdır. Bu bağlamda bir müzik öğrencisinin ilk çalgısı olan sesini eğitim ve meslek hayatı boyunca sürekli kullanacağı düşünüldüğünde, ses eğitimi dersine ciddi önemi vermesi gerektiği düşünülmektedir. Müzik eğitimcisi yetiştiren kurumlardan birisi olan Güzel Sanatlar Liselerinde de Bireysel Ses Eğitimi dersi, alanında uzman olan öğretmenler tarafından verilmektedir.

Öğrencilere, dersi sevdirmenin ve öğrenmelerini sağlayabilmenin en önemli şartlarından birisi şüphesiz derse karşı motivasyonlarının yüksek olmasını sağlamaktır. “Motivasyon, insanın içinde oluşan ve onu harekete teşvik eden bir dürtü ya da itici güçtür” (Önen ve Tüzün, 2005, s. 19). Cüceloğlu’na (2007, s. 229) göre ise “motivasyon, istekleri, arzuları, gereksinimleri, dürtüleri ve ilgileri kapsayan genel bir kavramdır.” Fidan’a (2012, s. 115) göre ise “motivasyon, okuldaki öğrenci davranışlarının şiddetini, yönünü, kararlılığını belirleyen en önemli güç kaynaklarından birisidir.”

Motivasyon, kişiye enerji verdiğinden ve davranışı yapmaya istek uyandırması açısından önemli olduğundan, öğrenme ve öğretme sürecini verimli kılan en önemli unsurlardan birisidir. Öğrenci motive olduğu takdirde başarılı olur (Akbaba, 2006). Bu bağlamda, öğrencilerin bireysel ses eğitimi dersine motive olmaları, öğrenci başarısını etkileyen en önemli etkenlerden birisi olması bakımından önemlidir.

Müzik eğitiminin çalgı eğitimi, ses eğitimi ve müzik kuramları eğitimi olarak açıklanan tüm dallarında motivasyona ihtiyaç büyüktür. Müzik eğitiminde etkili bir öğrenme, öğrenmeye hazır oluş kadar, müzik eğitiminin olmazsa olmazı olarak görülen, hem çalgı eğitimi hem de ses eğitimi sürecinde uygun tekrarlarla sürekli yapılması gereken egzersizler ve alıştırma ile gerçekleşir. Bu süreklilik zaman zaman öğrenciyi sıkabilmekte ve bu nedenle öğrenci sürece karşı ilgisini yitirebilmektedir. Böyle bir durumda öğrenciyi, yeniden motive etmek güç olabilir. Bu yüzden öğretmenin, öğrencisini iyi tanımasının yanında onu motive edebilecek yolları biliyor olması öğrenciyi kazanması açısından oldukça önemli olacaktır. Motivasyon müzik eğitiminde olduğu gibi, müzik eğitiminin bir dalı olan ses eğitiminde de oldukça önemli ve gereklidir. Özellikle mesleki müzik eğitimi alanında ilk adım olan Güzel Sanatlar Liselerinde bu derse gereken önem verilmelidir.

Güzel Sanatlar Liseleri ve Müzik Eğitimi Bölümlerindeki Bireysel Ses Eğitimi dersi ile ilgili araştırma ve yayınlar arasında Kaya (2006), üniversite 1. sınıfta okuyan öğrencilerin bireysel ses eğitimi dersine yönelik başarılarını etkileyen faktörleri incelemiştir. 42 öğrenciye uyguladığı ankette, öğrencilerin olumlu ve olumsuz düşüncelerini ve var olan sorunlarını temel aldığı ve yapmış olduğu görüşmeler sonucunda, dersin 3’erli gruplar şeklinde olmasının başarıyı kısmen etkilediği, ses ve nefes egzersizlerine yeterince zaman ayrılması gerektiği, Bireysel Ses Eğitimi dersi saatinin artırılması, ses öğretmeninin öğrencileriyle titizlikle ilgilenmesi gerektiği,

ses gelişimini destekleyici metotlara yer verilmesi gerektiği ve ses eğitmeninin öğrenciyi motive etmesinin çok önemli olduğu sonuçlarına varılmıştır.

Yaldız ve Özçimen (2013), müzik öğretmeni adaylarının bireysel ses eğitimi dersine ilişkin tutumlarını araştırdığı çalışmada, müzik öğretmenliği bölümünün tüm sınıflarındaki öğrencilerinden toplamda 100 kişiye uyguladıkları 16 sorudan oluşan “Bireysel Ses Eğitimi Dersi Tutum Ölçeği” sonucuna göre adayların derse yönelik tutumlarının toplam ölçek bazında, uygulama boyutunda ve motivasyon boyutunda orta düzeyde, hoşnutluk boyutunda zayıf düzeye yakın, teknik boyutta iyi düzeye yakın olduğu saptanmıştır.

Tonya (2008) araştırmasında, Marmara ve Ege bölgeleri müzik bölümlerindeki bireysel ses eğitimi derslerinde karşılaşılan zorlukları incelemiştir. Öğrencilerin anket sonuçlarına göre, öğrencilerin birçoğu ses anatomisiyle ilgili bilgilerinin yeterli olduğunu düşünürken, bir kısmı bu konuyla ilgili kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler çoğunlukla bireysel ses eğitimi ders saatini yetersiz bulduklarını belirtmişlerdir. Bireysel ses eğitimi dersi sabah saatlerinde olduğunda zorlandıklarını ayrıca bireysel ses eğitimi ders notlarının adil olmadığını düşünmektedirler. Çalışma odalarının yetersiz olduğunu, çalışma odalarında çalışırken yan odalardan gelen seslerin motivasyonlarını etkilediğini ayrıca bireysel ses eğitimi dersine çalışmaya yeterli vakit ayıramadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmen anket sonuçlarına göre, öğretmenler ses sağlığı bozuk öğrencilerle sıkıntı yaşadıklarını, ergenlik dönemini bitirmemiş öğrencilerle problem yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bireysel ses eğitimi dersinin 2 yıl olmasının ve ders saatinin az olmasının sıkıntı yarattığını belirtmişlerdir. Ayrıca eşliksiz ders işlemenin öğrencileri ilgisizleştirdiğini belirtmişlerdir.

Öztürk (2014), Güzel Sanatlar Liselerinde Bireysel Ses Eğitimi derslerinde uygulanan öğretim yöntemlerini incelediği çalışmada, 15 adet Güzel Sanatlar Lisesinde görev yapan Bireysel Ses Eğitimi öğretmenlerine görüşme formu uygulamıştır. Yapılan araştırma sonucunda, öğrenmeyi etkileyen faktörlerden en fazla etki eden etmen derse yönelik hazır bulunuşluk olurken, motivasyon ve ödevin tesirinin daha az olduğu anlaşılmıştır. Soru-cevap yönteminin anlatım yöntemine nazaran daha çok kullanıldığı; çift yönlü iletişimde ise çoğunlukla sırayla gösterip-yaptırma, keşfetme, örnek olay, tartışma, mikro öğretim yöntemleri olduğu belirlenmiştir.

Bu araştırmaların yanında, Müzik Eğitimi alanında bireysel çalgı eğitiminde de motivasyon konusuna yer veren çalışmalar bulunmaktadır. Özder’in (2009), Güzel Sanatlar Liseleri Viyolonsel eğitiminde motivasyonu incelediği, Ünsal’ın (2011), piyano eğitiminde motivasyon durumunu eğitimci ve öğrenci açısından incelediği, Engin’in (2012), müzisyenlerin kişilik özelliklerini, çalgılarına yönelik tutumlarını ve motivasyon düzeylerini incelediği çalışmada, Kocabaş’ın (2015), müzik öğretmeni adaylarının oyun, dans ve müzik dersindeki motivasyon düzeylerini incelediği, Kılınç’ın (2017), Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü öğrencilerinin bireysel çalgılarına çalışma motivasyonlarını etkileyen unsurları araştırdığı, Erdem’in (2013), müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı eğitimlerine dönük motivasyon düzeylerini incelediği ve Durgun’un (2018), Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümü öğrencilerinin piyano dersine yönelik motivasyonlarıyla piyano dersi başarısını incelediği çalışmalar, motivasyonun önemini ortaya koyan çalışmalara örnek olarak gösterilebilir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümü öğrencilerinin Bireysel Ses Eğitimi dersine yönelik motivasyon düzeylerinin farklı değişkenlerle karşılaştırılarak incelenmesi amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Öğrenme sürecinde ve başarıda motivasyonun rolü büyüktür. Öğrencilerin motivasyonlarının ölçülmesi ve öğrencilerin motivasyon farklılıklarına bakılması, öğrenme-öğretme sürecinin değerlendirilmesi ve buna bağlı düzenlemelerin yapılması açısından eğitimcilere fikir verebilir. Bu bağlamda, eğitimin her alanında olmakla beraber müzik eğitimi ve ses eğitimi alanında da, motivasyonun ölçülebilmesi için araştırmaların yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir (Ekici, 2017).

Bu nedenle, bu araştırmanın Güzel Sanatlar Liseleri Müzik bölümü öğrencilerinin Bireysel Ses Eğitimi dersindeki başarısını olumlu yönde etkileyeceği ve araştırma sonucunda öğrencilerin derse karşı motivasyonlarını olumlu ve olumsuz yönde etkileyen kriterlerin belirlenmesinin ders kalitesini ve verimini artırması açısından önemli olacağı düşünülmektedir. Ayrıca yapılan çalışmanın bu alandaki ilklerden olması açısından, araştırma sonuçlarının öğrenci ve öğretmenlere, literatüre ve yeni yapılacak çalışmalara katkı sağlayıcı nitelikte olmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma, Doğu Karadeniz Bölgesinde bulunan Rize, Trabzon, Giresun ve Ordu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümlerindeki 10. ve 12. Sınıf öğrencileriyle sınırlıdır.
2. Araştırma, Ekici'nin (2017) Bireysel Ses Eğitimi Motivasyon Ölçeği ve kişisel bilgilerden oluşan demografik değişkenlerin uygulanmasıyla sınırlıdır.
3. Seçilen örneklem, yüksek lisans tez dönemi için belirlenen süre ve sağlanabilen maddi olanaklarla sınırlıdır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmada, Güzel Sanatlar Liselerindeki öğrencilerin soruları samimiyetle cevapladıkları varsayılmıştır.
2. Araştırmada kullanılan ölçeğin, Bireysel Ses Eğitimi dersindeki motivasyon düzeyini ölçmede yeterli olduğu varsayılmıştır.

2.YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, araştırma grubu, verilerin toplanması, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analiziyle ilgili bilgiler verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma modeli olarak betimlemeli araştırmalar kapsamında yer alan survey (alan taraması) yöntemi kullanılmıştır.

Alan taraması, mevcut durumu tespit etmek amacıyla yapılan bir araştırma türüdür. Bu araştırmalarda örneklem oldukça geniş tutulur ve bu geniş örnekleme ulaşabilmenin en kolay yolu da anketlerdir ve alan taraması yönteminde kullanılır.

Anketlerle nicel verilere ve verilerin analizi yoluyla da genellemelere ulaşılmaya çalışılır (Çepni, 2009, s. 65).

3.2. Araştırma Grubu

Araştırmada çalışma grubunu, Güzel Sanatlar Liseleri (Rize, Trabzon, Giresun ve Ordu) Müzik Bölümü 10. ve 12.sınıfında öğrenim gören toplam 163 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın yapıldığı öğrenci grubunun demografik değişkenleri aşağıdaki tabloda verilmiştir. Araştırma grubu, kolayda örnekleme yöntemine uygun seçilmiştir. Ayrıca araştırmanın belli bir coğrafi bölgeyi temsil etmesi amaçlanmıştır.

Tablo 1. Tanımlayıcı Özellikler

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Okul	Rize	30	18,4
	Trabzon	50	30,7
	Giresun	32	19,6
	Ordu	51	31,3
Sınıf	2	80	49,1
	4	83	50,9
Cinsiyet	Kız	105	64,4
	Erkek	58	35,6
Ses Eğitiminde Deneyim	Deneyim Yok	119	73,0
	1 Yıl Ve üzeri	44	27,0
Ses Eğitimi Dersine Devamsızlık Yapma Durumu	Hiç	129	79,1
	Ara sıra	34	20,9
Ses Eğitimine Ayrılan Haftalık Zaman	1 Saatten Az	34	20,9
	1 Saat	79	48,5
	2 Saat Ve üzeri	50	30,7
Bireysel Ses Eğitiminde Çalışma Zamanı Planlama	Her Gün	15	9,2
	Serbest Zamanda	125	76,7
	Sınavdan Bir Süre Önce	23	14,1
Okul Dışında Destek Alma Durumu	Evet	13	8,0
	Hayır	150	92,0
Ailede Müzik Alanında Mesleği Olan Yakın Varlığı	Evet	63	38,7
	Hayır	100	61,3
Ses eğitimi Dersi Akademik Başarı	100-80	76	46,6
	79-60	73	44,8
	59-40	14	8,6
Ses Eğitiminde Deneyimi Yeterli Bulma Durumu	İyi	48	29,4
	Orta	105	64,4
	Hiç	10	6,1
Ses Eğitiminde Çalışmayı Motive Eden Unsur	Tam Anlamıyla Öğrenme İsteği	122	74,8

	Anı Kurtarmak Ya Da Sınavlardan Geçer Not Almak	41	25,2
--	---	----	------

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verilerinin toplanması aşamasında nicel araştırma yöntemlerinden birisi olan anket yöntemi kullanılmıştır. Anketin birinci kısmı demografik değişkenleri ikinci kısmı anket sorularından oluşan bölümü oluşturmaktadır.

3.4. Veri Toplama Aracı

Araştırmada uygulanan anket formu, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm demografik bilgilerin sorulduğu formdur. Bu formda, öğrencilerin sınıfı, cinsiyeti, bireysel ses eğitimindeki deneyimi, bireysel ses eğitimi dersine devamsızlık yapma durumu, çalışmaya ayırdığı haftalık zaman dilimi, derse çalışma zamanını planlama şekli, ders için okul dışı destek alma durumu, ailede müzikle ilgili bir alanda mesleği olan yakınının bulunma durumu, bireysel ses eğitimi dersindeki akademik başarı düzeyi, bireysel ses eğitiminde teknik-müzikal seviyesini yeterli bulma durumu, bireysel ses eğitimi dersine çalışmaya motive olduğunuz unsur olmak üzere 11 soru sorulmuştur.

Yapılan anket formunun ikinci bölümünde, Ekici (2017) tarafından hazırlanan “Bireysel Ses Eğitimi Dersi Motivasyon Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek, “likert tipi ölçek” şeklinde hazırlanmıştır. Bu ölçekler, kişi hakkında bilgiler veren ölçeklerdir. Bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon ölçeğinde bulunan her ifadeye karşılık beş kategori belirtilmiştir. Öğrenciler, ölçekteki ifadeleri “hiç katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “az katılıyorum”, “katılıyorum”, “çok katılıyorum” şeklinde derecelendirilerek belirtmeleri tasarlanmıştır. Ekici, ölçeğin güvenirlik ve geçerlik çalışmasını şu şekilde belirtmiştir:

41 maddeden oluşan ön deneme formunun 200 kişiye uygulanmasından sonra yapılan analizler sonucunda, madde-test korelasyon katsayısı 0,30’dan düşük olan ve faktör analizi sonucunda faktör yük değeri 0,45’den düşük olan maddeler ölçekten atılmıştır. Kalan 28 maddenin analizi sonucunda ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0,93 olarak bulunmuştur. Bu sonuç, BSE Dersine Yönelik Motivasyon Ölçeği’nin geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir (Ekici, 2017, s. 345).

Bu araştırmada, Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Motivasyon ölçeğinin güvenirliği Cronbach’s Alpha=0,887 olarak yüksek bulunmuştur.

3.5. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verileri, Milli Eğitim Bakanlığından alınan izinle birlikte, çalışma grubu olarak seçilen Rize, Trabzon, Giresun ve Ordu Güzel Sanatlar Liselerinden toplanmıştır. Anketlerin doldurulması sırasında öğrencilere anketle ilgili genel bilgiler verilmiş, anlaşılmayan yerlerde yanlışlıklar olmaması adına doldurma işleminin bitimine kadar öğrencilere eşlik edilmiştir.

3.6. Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen verilerin analizi sosyal bilimlerde kullanılan bir istatistik programıyla çözümlenmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde ise tanımlayıcı istatistiksel yöntemleri olarak sayı, yüzde, ortalama, standart sapma kullanılmıştır.

İki bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında t-testi, ikiden fazla bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında Tek yönlü (Oneway) Anova testi kullanılmıştır. Anova testi sonrasında farklılıkları belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analizi olarak Scheffe testi kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde, araştırma probleminin çözümüne yönelik, araştırmaya katılan öğrencilerden, ölçek ve demografik bilgilerle toplanan verilerin analizi sonucunda sahip olunmuş bulgular bulunmaktadır. Ayrıca sahip olunan bulgulara göre açıklamalar yapılmıştır.

Tablo 2. Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Motivasyon Puan Ortalaması

	N	Ort	Ss	Min.	Max.	Ranj
Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Motivasyon	163	3,154	0,300	2,040	3,860	1-5

Öğrencilerin “bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon” ortalaması orta $3,154 \pm 0,300$ (Min=2.04; Maks=3.86) olarak saptanmıştır.

Şekil 1. Bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puan ortalaması

Araştırmaya katılan öğrencilerin motivasyon puan ortalamasının demografik bilgilere göre bulguları aşağıdaki gibidir.

Tablo 3. Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Motivasyonun Okula Göre Ortalamaları

	Grup	n	Ort	Ss	F	p
Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Motivasyon	Rize	30	3,196	0,216	0,404	0,750
	Trabzon	50	3,148	0,406		
	Giresun	32	3,114	0,206		
	Ordu	51	3,161	0,271		

Öğrencilerin bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanları okul değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir, ($p > 0.05$).

Tablo 4. Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Motivasyonun Sınıfa Göre Ortalamaları

	Grup	n	Ort	Ss	t	p
Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Motivasyon	2	80	3,186	0,308	1,319	0,189
	4	83	3,124	0,290		

Öğrencilerin bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanları sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 5. Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Motivasyonun Cinsiyete Göre Ortalamaları

	Grup	n	Ort	Ss	t	p
Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Motivasyon	Kız	105	3,181	0,302	1,537	0,126
	Erkek	58	3,106	0,292		

Öğrencilerin bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 6. Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Motivasyonun Ses Eğitiminde Deneyime Göre Ortalamaları

	Grup	n	Ort	Ss	t	p
Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Motivasyon	Deneyim Yok	119	3,160	0,305	0,420	0,675
	1 Yıl Ve üzeri	44	3,138	0,287		

Öğrencilerin bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanları ses eğitiminde deneyim değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 7. Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Motivasyonun Ses Eğitimi Dersine Devamsızlık Yapma Durumuna Göre Ortalamaları

	Grup	n	Ort	Ss	t	p
Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Motivasyon	Hiç	129	3,172	0,287	1,495	0,137
	Ara sıra	34	3,086	0,340		

Öğrencilerin bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanları ses eğitimi dersine devamsızlık yapma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 8. Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Motivasyonun Ses Eğitimine Ayrılan Haftalık Zamana Göre Ortalamaları

	Grup	n	Ort	Ss	F	p	Fark
Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Motivasyon	1 Saatten Az	34	3,042	0,397	3,143	0,046	2>1 3>1
	1 Saat	79	3,177	0,257			
	2 Saat ve üzeri	50	3,194	0,272			

Ses eğitimine ayrılan haftalık zaman göre bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon anlamlı farklılık göstermektedir ($F=3,143$; $p=0,046<0,05$). Farkın nedeni; ses eğitimine ayrılan

haftalık zaman 1 saat olanların bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanlarının ($\bar{x}=3,177$), ses eğitimine ayrılan haftalık zaman 1 saatten az olanların bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanlarından ($\bar{x}=3,042$) yüksek olmasıdır. Ses eğitimine ayrılan haftalık zaman 2 saat ve üzeri olanların bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanlarının ($\bar{x}=3,194$), ses eğitimine ayrılan haftalık zaman 1 saatten az olanların bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanlarından ($\bar{x}=3,042$) yüksek olmasıdır.

Tablo 9. Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Motivasyonun Bireysel Ses Eğitiminde Çalışma Zamanı Planlama Durumuna Göre Ortalamaları

	Grup	n	Ort	Ss	F	p
Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Motivasyon	Her Gün	15	3,252	0,348	2,372	0,097
	Serbest Zamanda	125	3,162	0,269		
	Sınavdan Bir Süre Önce	23	3,047	0,399		

Öğrencilerin bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanları “bireysel ses eğitiminde çalışma zamanı planlama” değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 10. Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Motivasyonun Okul Dışında Destek Alma Durumuna Göre Ortalamaları

	Grup	n	Ort	Ss	t	p
Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Motivasyon	Evet	13	3,294	0,267	1,763	0,080
	Hayır	150	3,142	0,300		

Öğrencilerin bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanları okul dışında destek alma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 11. Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Motivasyonun Ailede Müzik Alanında Mesleği Olan Yakın Varlığına Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Motivasyon	Evet	63	3,147	0,336	-0,250	0,811
	Hayır	100	3,159	0,276		

Öğrencilerin bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanları ailede müzik alanında mesleği olan yakın varlığı değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 12. Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Motivasyonun Ses Eğitimi Dersi Akademik Başarısına Göre Ortalamaları

	Grup	n	Ort	Ss	F	p
Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Motivasyon	100-80	76	3,179	0,311	0,638	0,529
	79-60	73	3,140	0,306		
	59-40	14	3,092	0,187		

Öğrencilerin bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanları ses eğitimi dersi akademik başarı değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 13. Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Motivasyonun ses eğitiminde deneyimi yeterli bulma durumuna Göre Ortalamaları

	Grup	n	Ort	Ss	F	p
Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Motivasyon	İyi	48	3,232	0,350	2,475	0,087
	Orta	105	3,126	0,268		
	Hiç	10	3,075	0,310		

Öğrencilerin bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanları ses eğitiminde deneyimi yeterli bulma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Tablo 14. Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Motivasyonun Ses Eğitiminde Çalışmayı Motive Eden Unsura Göre Ortalamaları

	Grup	n	Ort	Ss	t	p
Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Motivasyon	Tam Anlamıyla Öğrenme İsteği	122	3,192	0,275	2,790	0,006
	Anı Kurtarmak ya da Sınavlardan Geçer Not Almak	41	3,044	0,345		

Öğrencilerin ses eğitiminde çalışmayı motive eden unsur değişkenine göre bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($t_{(161)}=2.790$; $p=0.006<0,05$). Tam Anlamıyla Öğrenme İsteği olanların bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanları ($\bar{x}=3,192$), anı kurtarmak ya da sınavlardan geçer not almak olanların bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanlarından ($\bar{x}=3,044$) yüksek bulunmuştur.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmaya dört ilden, dört farklı okuldan katılan öğrencilerin, bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanları, okul değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

Öğrencilerin bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanları, sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

58'i erkek olan öğrencilerin bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanları, cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

Öğrencilerin 119'u ses eğitiminde hiç deneyimlerinin olmadığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanları ses eğitiminde deneyim değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

Öğrencilerin 129'u hiç devamsızlık yapmadığını belirtmiştir. Bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanları, ses eğitimi dersine devamsızlık yapma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

Ses eğitimine ayrılan haftalık zamanı 1 saat olanların bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanlarının ($\bar{x}=3,177$), ses eğitimine ayrılan haftalık zamanı 1 saatten az olanların bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanlarından ($\bar{x}=3,042$) yüksek olması nedeniyle, ses eğitimine ayrılan haftalık zaman göre bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon anlamlı farklılık göstermektedir. Aynı zamanda, ses eğitimine ayrılan haftalık zamanı 2 saat ve üzeri olanların bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanları ($\bar{x}=3,194$), ses eğitimine

ayrılan haftalık zamanı 1 saatten az olanların bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanlarından ($\bar{x}=3,042$) yüksektir.

BSE dersine 15 öğrenci her gün ve 23 öğrenci sınavdan bir süre önce çalışırken; 125 öğrenci Serbest Zamanlarda çalıştıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanları, “bireysel ses eğitiminde çalışma zamanı planlama” değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

160 öğrencinin 150’si okul dışından destek almaktadır. Öğrencilerin bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanları, okul dışında destek alma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

100 öğrencinin mesleği müzik olan bir yakını bulunmamaktadır. Öğrencilerin bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanları, ailede müzik alanında mesleği olan yakın varlığı değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

Öğrencilerin 149’unun not ortalaması 60’ın üzerindedir. Öğrencilerin bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanları, ses eğitimi dersi akademik başarı değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

163 öğrencinin bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanları, ses eğitiminde deneyimi yeterli bulma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

Öğrencilerin 41’i Anı Kurtarmak ya da Sınavlardan Geçer Not Almak için çalışırken 122’si Tam Anlamıyla Öğrenme İsteği için derse çalışmakta olduklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin ses eğitiminde çalışmayı motive eden unsur değişkenine göre bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanları anlamlı farklılık göstermektedir($t_{(161)}=2.790$; $p=0.006<0,05$). Tam Anlamıyla Öğrenme İsteği olanların bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanları ($\bar{x}=3,192$), anı kurtarmak ya da sınavlardan geçer not almak olanların bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon puanlarından ($\bar{x}=3,044$) yüksek bulunmuştur.

Yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre öğrencilerin, bireysel ses eğitimi dersi motivasyon puanı (3,154) orta seviye olarak saptanmıştır. Ölçek maddelerinin analizine bakıldığında ise; Bireysel ses eğitimi dersi ile ilgili bilgi ve becerileri öğrenmeye istekliyimdir, BSE dersinde ses potansiyelim geliştiğini hissetmem derse karşı motivasyonumu artırır, Bireysel ses eğitimine dayalı bilgi ve becerilerim geliştikçe derse karşı motivasyonum artar maddelerine öğrencilerin çok yüksek düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir. Bu maddelere bakıldığında, üç maddenin de BSE dersini öğrenmeye yönelik maddeler olduğu görülmektedir. Buradan, öğrencilerin dersi öğrenip kendilerini geliştirmesinin motivasyonlarını artırmada çok önemli olduğu sonucu çıkmaktadır.

Öğrencilerin, ölçekte bulunan bireysel ses eğitimi dersine yönelik çalışmalarımızın konser, resital gibi etkinliklerle sahnelenmesi motivasyonumu artırır maddesine yüksek derecede katıldıkları gözlenmiş, buna göre de öğrencilerin derste öğrendikleri eserleri sergilemenin onları ciddi anlamda motive ettiği sonucu çıkmaktadır. Aynı şekilde Kaya (2006), öğrencilerin bireysel ses eğitimi dersi başarısını etkileyen faktörleri incelediği çalışmasında, öğrencilerin %56’lık bölümünün konser veya dinleti gibi etkinliklerde görev almalarının derse olan ilgilerini ve motivasyonlarını artırdığı görüşünü belirtmişlerdir. Buna dayanarak, öğrencilere kendi bilgilerini ve çalışmalarını sergileyebilecekleri ortamlar yaratmak derse olan ilgilerini ve motivasyonlarını ciddi oranda artıracaktır.

Öğrencilerin demografik bilgileriyle motivasyon puanları karşılaştırıldığında; ses eğitimi dersine çalışmaya ayrılan haftalık zaman dilimi değişkenine göre öğrencilerin motivasyon puanlarının anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Ses eğitimi dersine çalışmaya haftada 2 saatten fazla zaman ayıran öğrencilerin motivasyon puanları, 1 saat zaman ayıran öğrencilerin motivasyon puanlarından fazla, haftada 1 saat zaman ayıran öğrencilerin motivasyon puanlarının, haftada 1 saatten az zaman ayıran öğrencilerden fazla çıkmıştır. Yani bu sonuca göre, öğrenci Bireysel ses eğitimi dersine çalışmak için haftada ne kadar fazla zaman ayırıyorsa, o öğrencinin derste o kadar fazla motive olduğu söylenir. Diğer bir deyişle, öğrenci bireysel ses eğitimi dersine çalışmak için haftada ne kadar fazla zaman ayırırsa derse karşı o kadar motivasyonu artmaktadır. Engin (2012), müzisyenlerin çalgılarına yönelik tutum ve motivasyonlarını ölçtüğü araştırmasında, ölçeğinin demografik bilgileri arasında yer alan “çalgınıza çalışmaya günlük ayırdığınız süre” maddesine 3 saat ve üzeri yanıtını veren müzisyenlerin, tutum ve motivasyon puanlarının diğerlerine nazaran daha yüksek çıktığını tespit etmiştir.

Öğrencilerin, motivasyon ölçeği puanları, demografik bilgiler arasında bulunan “sınıf” değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemiştir. Sarıçiftçi (2014), koro dersi motivasyon ölçeği geliştirdiği ve öğrencilerin motivasyon düzeylerini incelediği çalışmasında, öğrencilerin motivasyon puanlarıyla “sınıf” değişkenlerini incelemiş ve ikisi arasında anlamlı bir fark bulamamıştır.

Araştırmanın bulgularında demografik bilgiler bölümünde bulunan, öğrencilerin, BSE dersine çalışmaya motive eden unsura yönelik motivasyon puanları arasında anlamlı farklılık görülmüştür. Bunlardan “tam anlamıyla öğrenme isteği” maddesini seçen öğrencilerin motivasyon puanları, “anı kurtarmak ya da sınavlardan geçer not almak” maddesini seçen öğrencilerin motivasyon puanlarından yüksek çıkmıştır. Bu sonuca göre, dersi tam anlamıyla öğrenmek isteyen öğrencilerin, dersten sadece geçmeyi düşünen öğrencilere göre daha fazla motive oldukları görülmektedir.

Öneriler;

Bireysel Ses Eğitimi dersine öğrencileri motive edebilmek adına, öğrenciler düzenlenen konserlere katılım sağlamaları için teşvik edilebilir.

Bireysel Ses Eğitimi dersinin işlenmesi esnasında, BSE dersi öğretmeninin şarkılara eşlik yapması veya sınıfta ayrıca bir eşlikçi eğitmen olması ve eşlik etmesi sağlanabilir.

Bireysel Ses Eğitimi Öğretim Programına ülkemizde ve dünyada ünlü ses sanatçılarının tanıtılmasıyla ilgili konular eklenebilir.

Bireysel Ses Eğitimi dersi öğretmenlerinin, öğrencilerin derse yönelik ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak ders içerik ve etkinliklerini yeniden planlayabilir.

Öğrencilerin bireysel ses eğitimi dersine yönelik ders dışı çalışma saatlerini artırmaları için bilinçlendirilebilir.

Öğrencilere, ders içinde çokça öğrenciler arası birlikte söyleme çalışmaları yaptırılabilir. Bu öğrencilerin motivasyonunu olumlu yönde etkileyecektir.

Öğrencilerin, derslerde öğrendikleri eserleri bir konser veya dinletiyi sergilemelerinin sağlanması motivasyonlarını artırmak açısından yararlı olacaktır.

Bu araştırma, bu alanda yapılan ilk çalışma olduğundan, aynı çalışma başka illerde, başka bölgelerde veya Türkiye genelinde de yapılabilir

Yapılan bu araştırma Ortaöğretim kurumları düzeyinde olup aynı çalışma üniversitelerin müzik bölümlerinde de yapılabilir.

Bu çalışmada uygulanan ölçeğin yanında yapılacak mülakatlarla öğrencilerin görüşleri alınabilir.

Müzik alanında motivasyonla ilgili yapılan çalışmaların az olması nedeniyle bu alanda çalışmalar artırılabilir.

KAYNAKLAR

- Akbaba, S. (2006). Eğitimde motivasyon. Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 13, 343-361.
- Birol, G. (2003). Müzik öğretmeni adaylarında düzgün, doğru ve etkili konuşma yönünden bireysel ses eğitimi dersinin önemi. Cumhuriyetimizin 80.Yılında Müzik Sempozyumunda sunulan bir bildiri, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Cüceloğlu, D. (2007). İnsan ve davranışı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çepni, S. (2009). Araştırma ve proje çalışmalarına giriş. Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Durgun, M. (2018). Güzel sanatlar lisesi müzik bölümü öğrencilerinin piyano dersi motivasyonlarının piyano dersi başarısı ile olan ilişkisinin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Egüz, S. (1991). Toplu ses eğitimi I. Ankara: Ayyıldız Matbaası A.Ş.
- Ekici, T (2017). Bireysel ses eğitimi dersine yönelik motivasyon ölçeği geliştirme. Akademik Bakış Dergisi, 60, 337-346.
- Engin, D.T. (2012). Müzisyenlerin kişilik özellikleri, çalgılarına yönelik tutumları ve motivasyon düzeylerinin incelenmesi, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erdem, B. (2013). Müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı eğitimine dönük motivasyon düzeylerinin değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Fidan, N. (2012). Okulda öğrenme ve öğretme. Ankara: Pegem Akademi.
- Helvacı, A. (2017). Ses eğitimi derslerinde görsel materyal kullanımının eğitim sürecine etkisi. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 18(32), 287-302.
- Kaya, Z. (2006). İnönü üniversitesi müzik öğretmenliği programı 1.sınıf öğrencilerinin bireysel ses eğitimi dersindeki başarılarını etkileyen faktörler. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildirisi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Kılınç, S. (2017). Güzel sanatlar fakültesi müzik bölümü öğrencilerinin çalgı çalışma motivasyonlarını etkileyen unsurlar, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Kayseri.

- Kocabaş, İ.A. (2015). Müzik öğretmeni adaylarının oyun, dans ve müzik dersine ilişkin motivasyon düzeyleri, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Önen, L. ve Tüzün, M.B. (2005). Motivasyon. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Özder, Z. (2009). Anadolu güzel sanatlar liseleri viyolonsel eğitiminde motivasyonun yeri ve önemine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, Z.E. (2014). Güzel sanatlar liselerinde bireysel ses eğitimi dersinde kullanılan öğretim yöntemlerinin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Sarıçiftçi, A. E. (2014). Koro dersi motivasyon ölçeği geliştirilmesi ve öğrencilerin motivasyon düzeylerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi, Doktora Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Tonya, A. (2008). Eğitim fakülteleri müzik eğitimi bölümlerinde bireysel ses eğitimi derslerinde karşılaşılan sorunların öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ünsal, A.S.A. (2011). Piyano eğitimindeki motivasyon durumunun öğretim elemanı ve öğrenci açısından incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Yaldız, G. ve Özçimen, A. (2013). Müzik öğretmeni adaylarının bireysel ses eğitimi dersine yönelik tutumları. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 2(4), 78-83.